

*Шумська І. А.,**викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеського державного аграрного університету**Ходжикян Д. Р.,**викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеського державного аграрного університету*

ВІДМІННІСТЬ ФОНОЛОГІЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ ВІД НОМІНАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Анотація. Стаття розглядає один із видів утворення нових слів в англійській мові – фонологічні неологізми, та їх роль серед інших неологізмів. Визначено функціонування неологізмів в різних сферах життя суспільства та показано взаємозв'язок між подіями в соціумі та формуванням нових слів, які відображають розвиток сучасного суспільства. Нові слова виникають як результат появи нових трендів і викликів в будь якій сфері існування людини, як наприклад, здоровий спосіб життя або схильність до пліток та обговорення інших людей. Словниковий склад в англійській мові оновлюється під впливом науково-технічного прогресу, політичних та культурних зв'язків з різними країнами, виникнення нових галузей існування суспільства, тощо. Поява великої кількості нової лексики потребує від науковців не тільки фіксувати їх, але й детально аналізувати. Неологізм від звичайного слова відрізняється тим, що проіснувавши деякий час, він стає або загальноживаним словом, або зникає зовсім. У випадку, коли слова потрапляють до загального вжитку, вони швидко розповсюджуються, стають зрозумілими для всіх та закріплюються в мові. Поява нових слів зумовила створення особливої галузі лексикології – неології, завданням якої є опис та реєстрація мовних явищ та пояснення їх реалізації. У статті розглянуто основні завдання цієї галузі та одне з її проблемних питань – фонологічні неологізми; проаналізовано підгрупи фонологічних неологізмів; визначено наскільки продуктивними є такі неологізми; показано особливості їх вживання. Надано декілька визначень поняття «неологія» з точки зору різних лінгвістів. Описано типи неологізмів, які виділив видатний французький лінгвіст П. Гілберт, а саме: запозичення, семантичні, синтаксичні та фонологічні неологізми. Стаття показує відмінність фонологічних неологізмів від решти, так званих, номінативних слів, а також демонструє, що фонологічні неологізми активно збагачують англійську мову, надають експресивного забарвлення висловлюванню та можуть бути використані для передачі різних почуттів людини.

Ключові слова: неологія, фонологічні неологізми, лексична одиниця, словниковий склад, словотвір.

Постановка проблеми. Поява нової лексики – це неминучий процес, оскільки темпи розвитку людства, необхідність спілкування з іншими націями, з людьми, які мають іншу мовну реальність, потребує таких змін у мові, які б відображали реальність сучасного світу. Нові слова виникають у мові як реакція на зміни у суспільному житті, прогрес у науці і техніці, появу в суспільстві нових напрямків розвитку. З'являються нові сектори: комп'ютерні технології, гена інженерія,

нові види харчування. Виникає необхідність поповнення лексики новими одиницями або надання звичним словам нових значень. Нові лексичні одиниці, або неологізми, покликані забезпечити мовців кількістю слів, необхідних для функціонування мови на кожному етапі свого розвитку. Виникнення нових слів – складний процес. Інколи неологізми з'являються хаотично, є результатом нових викликів. Але вони швидко розповсюджуються і з часом закріплюються в мові. При цьому, вони проходять кілька стадій соціалізації, тобто прийняття в суспільстві, і стають загальноживаними. Прикладом є слова *cosmodrome*, *programming*, *radar*, *rocket*, які вже не є неологізмами. Велика кількість і різноманіття неологізмів потребують їх детального аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слова та словосполучення, утворені для позначення нових явищ, предметів, понять, називаються неологізмами (грец. *neos* – новий і *logos* – слово). Неологізми виникають у будь-якій сфері життя людини. Утворення неологізмів є процесом природним і позитивним, адже означає, що мова розвивається, люди помічають і приймають ті зміни, які відбуваються в сучасному суспільстві. На появу нових лексичних одиниць впливають культурно-історичні, соціальні і політичні умови життя.

Дослідженню неологізмів англійської мови присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Питанням визначення, класифікації та систематизації неологізмів займалися такі дослідники англійської філології як І. В. Андрусак, О. Пікуш, В. І. Карабан, О. І. Дзюбіна, Ю. О. Жлуктенко, Ю. А. Зацний, О. Л. Клименко, Я. Левченко, Дж. Олджео, Л. Ф. Омельченко, Л. Бауер, Дж. Грін, Дж. Ейто, Дж. Кенон, Р. Фішер. Вони збрали й систематизували значний фактичний матеріал, однак у словотвірній її ділянці ще чимало невивчених проблем, одна з яких – особливості утворення фонологічних неологізмів.

Мета статті – виявити місце фонологічних неологізмів у сучасній англійській мові, визначити продуктивність фонологічного способу утворення нових слів. Питання про появу нової лексики у системі мовлення, принципи її класифікації, функціонування привертають увагу мовознавців. Вивчення цього аспекту мови дає можливість визначити подальші зміни та тенденції розвитку словотвірної системи.

Виклад основного матеріалу. У наш час англійська мова, як і багато інших мов, переживає так званий «неологічний бум». Поява нових слів та необхідність їх фіксування і пояснення зумовили створення особливої галузі лексикології – неології – науки

про неологізми, яка покликана як реєструвати нові явища в мові, так і пояснювати способи їх вживання. Існує багато визначень поняття «неологізм», одне з найбільш точних надає О. О. Селіванова у термінологічній енциклопедії «Сучасна лінгвістика»: «Неологізм – слово чи сполука, використані мовою в певний період на позначення нового або вже наявного поняття в новому значенні й усвідомлюється носіями мови» [1, с. 43]. Французький лексикограф Ален Рей у своїй праці "Essai de definition du concept de neologisme" дає наступне визначення, неологізм – це «одиниця словникового складу, слово, елемент слова або фраза, значення якої передбачає ефективне функціонування в специфічній моделі комунікації і яка не мала ні матеріальної форми, ані лінгвістичної форми на попередньому щаблі розвитку словникового складу мови» [2, с. 97]. В своїй праці, опублікованій в 1975 році, Ален Рей ретельно обґрунтував процеси неології, а також заклав теоретичну базу для подальшого дослідження у цій сфері. Він вважає, що неологізм як лінгвістичне явище повинно розглядатися в різних аспектах: часовому, географічному, комунікативному та соціальному.

Основними компонентами системи мови є її словниковий склад і граматична структура. І саме лексична система мови схильна до змін, викликаних зовнішніми факторами, тоді як граматика і фонетика є стійкими до них. Згідно з останніми публікаціями Оксфордського словника (OED) який чотири рази на рік публікує списки зареєстрованих в англійській мові новоутворень, їх кількість складає понад дві тисячі одиниць за рік. Так, згідно з даними каліфорнійських вчених з організації Global Language Monitor, в англійській мові нове слово з'являється кожні 98 хвилин. Можливість появи в англійській мові такої великої кількості новоутворень в першу чергу пояснюється її аналітичним складом, саме поліморфізм (граматична полівалентність) робить мову такою гнучкою у плані словотвору [3, с. 39].

Неологізм може з'явитися в будь-якій сфері життя людини, особливо, коли люди висловлюють своє ставлення до того, що їх безпосередньо оточує. Процес утворення нових слів означає, що люди приймають ті зміни, які відбуваються в суспільстві і активно поповнюють мову. Поповнення відбувається двома шляхами: запозиченням з інших мов і утворенням нових слів. Лінгвісти називають ці процеси якісним та кількісним поповненням. Під якісним поповненням розуміють зміну семантичної структури слова. До таких змін належать: генералізація (розширення значення); спеціалізація (звуження значення); метафора та метонімія (перенос значення); деградація та елевація (погіршення та покращення значення) [4, с. 56]. Велика кількість нових лексичних одиниць утворюється за допомогою словотворчих засобів. Французький лінгвіст П. Гілберт, який присвятив багато досліджень проблемі неології, виділяє 4 типи неологізмів з урахуванням способу їх утворення: фонологічні, семантичні, запозичення та синтаксичні, які створені шляхом комбінації існуючих в мові знаків (словотвір, словосполучення) [5, с. 58]. Типи неологізмів поділяють на «сильні» та «слабкі». До «сильних» неологізмів відносяться запозичення, які відрізняються фонетичною дистрибуцією, не характерною для англійської мови. Запозичення, в свою чергу, розділяють на чотири групи:

1) власне запозичення, основним джерелом яких є французька мова. Неологізми цієї категорії зустрічаються в галузі культури, суспільно-політичного та повсякденного життя. Французьке слово 'herbes' в англійській мові змінюється на

herbs та має ідентичне значення, що і першоджерело – 'трави'. Значну роль в процесі поповнення британського варіанта англійської мови відіграють так звані американізми. Наприклад, американізм drug-czar та його похідний drug tsardom або drug tsardom вживаються в британському варіанті в сфері боротьби з наркотиками;

2) варваризми – неасимільовані або слабкоасимільовані в англійській мові одиниці, що відрізняються найбільшим ступенем новизни, наприклад: *voila*, *vendetta*;

3) ксенізми – неологізми, що відображають реалії, специфіку побуту країни, наприклад: *kung-fu*, *ninja*, *burrito*;

4) кальки формують четверту групу [6, с. 39].

Семантичні інновації, у яких нове значення передається формою, наявною у мові, відносять до «слабких» неологізмів. Виділяють два різновиди таких неологізмів: а) слова, що повністю змінюють своє значення, втрачаючи всі властиві їм раніше; б) слова, у семантичній структурі яких виникає ще один лексико-семантичний варіант при збереженні всіх попередніх. Можна стверджувати, що в англійській мові переважають лексичні одиниці другого типу [7, с. 21].

Синтаксичні неологізми утворюються за прикладами вже існуючих у мовній системі слів. Мова йде про словотвір, про такі регулярні словотворчі процеси як: конверсія, афіксація, компресія, аббревіатура, деафіксація, основоскладання, відокремлення значень. Наприклад, афіксація: *workaholic* (людина, яка любить працювати); *preprie* (учень приватної привілейованої школи); основоскладання: *ethnic cleansing* (масове вигнання, чи винищення людей етнічної меншості чи релігійної групи на певній території); аббревіатура: *TINA* (*there is no alternative*) – у політиці [7, с. 22].

Фонологічні неологізми за своїми семантичними та словотвірними особливостями відрізняються від номінативних слів мови. Вони утворюються з окремих звуків. Нові конфігурації звуків іноді поєднуються з морфемами латинського чи грецького походження, наприклад: *perfol* (пластична плівка, *acryl*, *perlon* (синтетичні матеріали). Таких слів багато серед термінів, використовуваних у хімії, фізиці, інших науках. Наприклад: *monochromatic* 'одноколірний', *polychromatic* 'багатоколірний', *polysterol* – 'полістерол'. Такі слова інколи називають «штучними» [8, с. 162].

До групи фонологічних неологізмів умовно відносять нові слова, створені від вигуків, наприклад: *zizz* (британський сленг, означає короткий сон, є імітацією звуків людини, що спить, часто передається у коміксах трьома літерами *zzz*). Ще одним прикладом є слово *sis-boombah* (американський сленг, означає спортивні видовища, особливо футбол, і відтворює звуки, які часто використовують школярі для підтримки гравців на полі) [9, с. 22]. Слово *to zap* – стріляти, вдарити в зуби (в прямому і переносному значенні), спочатку *zap* використовувалося як вигук в коміксах для передачі в графічній формі звука космічної зброї; *to buzz* (*to phone*) – від імітації роботи телефонного зумера; *to pop* (*to flap*, *to clap*) – від імітації звуку відкорковування пробки; *squish!*, *woochow!* (excitement); *woopity-woo!* (happiness); *yo!* (ways to attract attention); *phew!* (relief) [9, с. 22].

До цієї групи умовно можна віднести і нові вигуки: *yesh* [*jek*] або *yuck* – вигук, що виражає сильну відразу. Від даного вигуку утворився прикметник *yucky/yukky*, який можна перекласти як «огидний». Слово переважно вживається дітьми та підлітками.

Одним з яскравих прикладів фонологічних неологізмів є слово qwerty. Так неофіційно називають клавіатуру друкарської машинки, яка утворилася з перших букв верхнього рядка стандартної друкарської машинки Q, W, E, R, T, Y. Такі неологізми мають найвищий рівень конотації новизни і можуть бути віднесені до «сильних неологізмів». Високий рівень їх новизни виникає через незвичайні та свіжі форми, які, до цього моменту ще не використовувались [10, с. 159].

Лінгвісти виділяють ще один підтип фонологічних неологізмів – сленгізми. Вважається, що ці лексичні одиниці виникають в замкнених соціальних або вікових групах і є «емоційно забарвленою лексикою низького (фамільярного) звучання» [11, с. 79]. Цей тип фонологічних неологізмів вдало передає експресивне забарвлення мови: wow! (admiration); whoops! (embarrassment); ouch! (a scream of pain); cool! score! (approval); boo! (disapproval); yo! (way to attract attention); phew! (relief). До цієї ж групи відносять слова, які позначають поняття, зв'язані з нелегальною діяльністю. Прикладом є слова, утворені від звуків, які людина видає під впливом наркотиків: Wo, Wo-bo, Woom, Hooch, Sezz, Sess, Yeh (синоніми українського поняття марихуана). Або такі одиниці, як B, Boo-yah, E, G, La la, Meow meow, yaуо (уживаються стосовно поняття «наркотик»); Boo boo, bugaboo, deer doo-doo, doozy – імітації звуків бійки теж вважають фонологічними утвореннями певної з соціальних груп [5, с. 163].

Третій спосіб утворення фонологічних неологізмів – це звуконаслідування або оноματοпея – звукова імітація слів. Слова, утворені за допомогою звуконаслідування, дуже схожі на звуки довкілля. Неологізми цього типу часто вживаються в мовленні і тому є значимим поповненням словникового запасу. Першими словами маленьких дітей є саме ономатопічні слова. Вони називають собаку словом «ав», а машину – «трр-трр». Тому при складанні дитячих віршиків часто використовують імітацію мови тварин, що сприяє гарному запам'ятовуванню.

Little green frog

«Gung, gung», went the little green frog one day,
«Gung, gung», went the little green frog one day,
«Gung, gung», went the little green frog one day,
And his eyes went «aah, aah, gung».

Едгар По у поемі «The Bells» («Дзвони») дає читачеві можливість почути й уявити, як по-різному дзвонять дзвони: sleigh-bells (бубонці) – «tinkling» (дзвякають), fire-bells (дзвони, що сповіщають про пожежу) – «clanging» (лязгають), wedding bells (весільні дзвони) – mellow «chimino» (м'яко відбивають мелодію), funeral bells (похоронні дзвони) – «tolling» (повільно ударяють), «moaning» (оплакують), «groaning» (стогнуть) [12, с. 83]. Неологізми цього типу активно збагачують словниковий запас англійської мови.

Розглянемо ще кілька прикладів слів, утворених за допомогою цього способу: rah (a short skirt worn by girls during parades) – передає шурхіт спідниць під час танців; to buzz (to phone) – імітація звуку телефонного зумера; to pop (to flap, to clap) – імітація звуку відкорковування пляшки; itty bitty (small) – імітація звуків маляти; boozy (drunk) – імітація звуків, що вимовляє сп'яніла людина [8, с. 163].

Серед чотирьох типів неологізмів фонологічний спосіб вважається малопродуктивним, за винятком способу звуконаслідування та імітації. Деякі автори вказують на причини того, що цей тип неологізмів є найменш продуктивним. Так у дослід-

женнях щодо лексичних інновацій ділової сфери автори з'ясовують, що за словотвірною будовою серед можливих способів словотворення найбільш продуктивними способами творення лексичних інновацій ділової сфери являються іменні словосполучення та скорочення-телескопізми; найменш продуктивними виявилися способи творення фонологічних лексичних інновацій, та інновацій створених шляхом повтору. Однією з причин, що пояснюють чому ці способи є найменш продуктивними є те, що слова пов'язані з вимовою залежать від особистих можливостей та здібностей кожної окремої людини. В такому випадку необхідно відрізнити чи мовець використав лексичну інновацію чи це його власне авторське слово [13, с. 117].

Висновки. Розвиток усіх сфер сучасного життя знаходить своє відображення і у мові будь-якої країни. З'являються нові галузі, тенденції, види діяльності людини, тому виникає потреба в словах для позначення нових, незнайомих явищ. Такі слова позначають терміном «неологізми», а наука про вивчення особливостей таких слів – «неологія». Неологізми збагачують мову і допомагають задовольняти комунікативні потреби мовців. Існує декілька видів неологізмів і серед них фонологічні неологізми є найбільш проблемними. Цей спосіб утворення нових слів вважається малопродуктивним, за винятком способу звуконаслідування та імітації, які відносять до продуктивних способів утворення нової лексики в англійській мові. До позитивних характеристик фонологічних неологізмів можна віднести те, що вони утворюються оригінальним поєднанням окремих звуків, надають експресивного забарвлення висловлюванням.

Література:

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. К, 2006. 712 с.
2. Rey A. Essays on terminology; translated and edited by Juan C. Sager. Amsterdam. John Benjamins, 2005. 480 p.
3. Валуєва Н.М. Конспект лекцій з дисципліни «Порівняльна лексикологія англійської та української мов». Кам'янське. 2023. <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/12/7-12-kl49.pdf> (дата звернення: 28.09.2023)
4. Конопацька Я.О. Семантична неологія в сучасному французькому медіадискурсі: автореф. дис. ... канд.філолог.наук: 10.02.05. «Романські мови». К., 2005. 33 с.
5. Гілберт П. Словник нових слів. Париж, 1971. 287 с.
6. Дзюбіна О. І. Типологічні принципи класифікації неологізмів у сучасній англійській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2018. № 33. Том 2. http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v33/part_2/12.pdf (дата звернення: 28.09.2023)
7. Гладка О. В. Особливості утворення фонологічних неологізмів в англійській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Сер.: Філологічна.* 2013. № 39. С. 21–23. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_39_8 (дата звернення: 28.09.2023)
8. Пікуш О. Фонологічні неологізми в англійській мові: специфіка їх утворення. *Проблеми гуманітарних наук. Філологія.* 2014. Вип. 34. С. 158–166. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_fl_2014_34_16. (дата звернення: 28.09.2023)
9. Watts K. 21st century Dictionary of Slang / Karen Watts. Princeton. The Princeton Language Institute, 1994. 384 p.
10. Зацний Ю.А. Збагачення словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя: ЗДУ, 2001. 243 с.
11. Кочерган М.П. Загальне мовознавство / М.П. Кочерган. К.: Академія, 1999. 288 с.

12. Жилко Н. М. Лексикологія англійської мови / Н. М. Жилко. Ніжин: Вид-во НДПУ ім. М.В. Гоголя, 2003. 86 с.
13. Вєдь Т.М., Лютвієва Я.П., Полежаєва О.В. Особливості лексичних інновацій ділової сфери у медійному дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 21. Том 1. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/21/part_1/21.pdf (дата звернення:28.09.2023)

Shumska I., Khodzikian D. The difference of phonological neologisms from nominative vocabulary in the English language

Summary. The article considers one of the types of formation of new words in the English language – phonological neologisms, and their role among other neologisms. The functioning of neologisms in various spheres of social life is defined and the relationship between events in society and the formation of new words that reflect the development of modern society is shown. New words appear as a result of the emergence of new trends and challenges in any sphere of human existence, such as a healthy lifestyle or a tendency to gossip and discuss other people. The vocabulary in the English language is updated under the influence of scientific and technological progress, political and cultural relations with different countries, the emergence of new branches of society, etc. The emergence of a large number of new vocabulary requires scientists not only to record them, but also to analyze

them in detail. A neologism differs from an ordinary word in that, having existed for some time, it becomes a commonly used word or disappears altogether. In the event that words fall into common use, they quickly spread, become understandable to everyone and become fixed in the language. The appearance of new words led to the creation of a special branch of lexicology – neology, the task of which is the description and registration of linguistic phenomena and the explanation of their implementation.

The article examines the main tasks of this field and one of its problematic issues – phonological neologisms; subgroups of phonological neologisms were analyzed; it is determined how productive such neologisms are; features of their use are shown. Several definitions of the concept of "neology" from the point of view of different linguists are given. The types of neologisms identified by the outstanding French linguist P.Gilbert are described, namely: borrowing, semantic, syntactic and phonological neologisms. The article shows the difference between phonological neologisms and the rest of the so-called nominative words, and also demonstrates that phonological neologisms actively enrich the English language, give an expressive color to the expression and can be used to convey various human feelings.

Key words: neology, phonological neologisms, lexical unit, vocabulary, word structure.